

ČE SE BODO OBLASTI ZGANILE

SOVODENJSKI KOMUN SE MORA RAZVITI ČE HOČE OSTATI PRI ŽIVLJENJU IN KORAKATI S ČASOM NAPREJ

Obnoviti živinorejski in gozdni patrimonij - Zgraditi zadružne hleve - Izpopolniti avtobusne zveze Odpreti obmejni prehod prve kategorije v Polavi pri Čeplatiščih - Pospešiti turizem in gostinstvo

SOVODNJE, decembra. Hoditi po strmih cestah sovodenjskega komun v tem času, ko vsi ljudje radi tiče doma pri ognjišču, da se izognejo sezonskim obolenjem, je zares tvegano, kajti sneg, mrzel veter ali led otežkočajo večsah vsak korak.

Tudi nam, čeprav smo domači v teh krajih, je bilo težko iti iz ene vasi v drugo, kamor smo se podali, ne samo, da bi želeli vsem našim prijateljem in znancem vesel Božič in srečno Novo leto, ampak predvsem, da bi pregledali to in ono: kaj se je v komunu te zadnje čase napravilo in kaj bi se še moralo napraviti.

Prvo, kar smo zaznali v vsakem gorskem zaselku — in enako velja tudi za Sovodnje, ki ležijo na dnu doline in so iz turističnega vidika zelo privlačna vas — je bila ugotovitev, da je v zadnjih časih močno padlo število prebivalstva. Vedno manj ljudi je doma in še manj jih bo, če se ne bo zaustavila emigracija z ustreznimi sredstvi, to se pravi, da bi se ustvarili takšni pogoji, da bi mogli ljudje živeti na domačih tleh.

Iz statistik smo ugotovili, da na žalost emigracija kar naprej odnaša iz vseh vasi komun vse delazmožne ljudi: mlade fante in dekleta, žene in može in nešteto celih družin.

Evo nekaj podatkov, ki se tičejo števila prebivalstva sovodenjskega komun iz leta 1921: v Sovodnjah, kjer je sedež komun, je bilo takrat 432 prisotnih ljudi (danes jih je komaj 279), v Mašerah 571 (268), v Čeplatiščih 349 (201), v Matajurju 553 (222). Že samo te številke so dovolj zgovorna pričča, ki potrjuje, da je tukaj res zaskrbljena situacija.

Povejmo kar v začetku, da je Trčmun, rojstna vas našega velikega pesnika in pisatelja Ivana Trinka, morebiti ena najbolj zapuščanih vasi komun. Leži 705 m visoko in poleg Mašer in Duš ni povezan z avtobusno linijo, ki iz Čeplatišč vozi v Cedad. Ceste so tu spolzke in zelo slabo vzdrževane in dostikrat neprevozne, ker se radi trgajo plazovi, posebno ob hudih nalivih in na pomlad ko odleže sneg. Na eni teh cest smo srečali ženo — morala je biti še mlada, a iz njene upadlega obraza in krive postave se je odražala predčasna starost, nastala zaradi trdega dela, bede in pomanjkanja — ki je nesla na hrbtu poln koš kostanja. Hodila je počasi in z vidnim naporom.

— Kam pa s takšnim tovorom na hrbtu? — smo jo vprašali.

— Dou u Čeplatišče hrem. Muoram iti. Tam naložim žakej kostanja na korjero, de ga bom potle prodala u Cedadu, zaki muoram kupit no marc živila za zimo. Ljetos še s kostanjem nje bluò niè, slabuò, slabuò je ... še nekaj ljet an bo konac tud s tjem pardjelkom. Posjekli smo že več ku pu kostanju, zaki su bouni imajo »kankar« an ni zanj nobedne rešitve. —

Motiv iz Sovodenjske doline

— Ali nimate ničesar drugega za prodajo? —

— Niè, nič, zaki drugi pardjelki, kot krompir an fižou, niso zadost niti za pou ljeta. Mi smo imjel samo kostanj, sadá je pa še tistega usako ljetu nimar manj an tud plačujemo ga takuò malo, de se ga nam kuaž ne splača pobjerat. —

Obiskali smo še nekaj družin, ki posedujejo kako glavo goveje živine ali prašiča, a vse to je tako malo, če računamo koliko potrebuje družina za dostojno življenje.

V Ložcu, ki leži ob cesti, ki vodi iz Jeronišč v Matajur, smo se raz-

govarjali še z drugimi ženami in starejšimi ljudmi. Iz vseh obrazov se je brala malinkonija in vsi so nam pripovedovali enake težave in skrbi, oziroma probleme, o katerih je na šlist vseskozi pisal in jih prikazoval z vso svojo odločnostjo in resnostjo kompetentnim oblastem. Problemi, ki jih ima Ložac, so približno problemi vseh vasi komun.

Ustavili smo se tudi v Matajurju, ki ni samo najvišje ležeča vas sovodenjskega komun, temveč najvišja v vsej Furlanski Sloveniji. Tu je tudi župnija, pod katero okrilje spadajo še vasi Strmica, Brdca, Franci, Ložac ter Gorenje in Dolenje Pičnije. Njen župnik je don Pasquale Gujon, ki z očetovsko prizadevnostjo že dvajset let skrbi za vernike.

Brez pomišljanja moramo imenovati vas Matajur »biser Nadiške doline«, saj se od tu vidijo ne samo čudovite okoliške doline, ampak vsa furlanska ravnina tja do Gradeža in Marana Lagunare ob Jadranskem morju. Vas, ki je nad vse privlačna, ima tudi planinsko kočjo in jo obdajajo košate smreke, ki bi morale biti za vse turiste prava atrakcija. A to, kar najbolj pade turistu v oči, ko pride v Matajur, je velikanski spomenik, ki predstavlja Kristusa in stoji sredi vasi pred cerkvijo. Ta spomenik, ki tehta več ton, je bil kupljen še pred prvo svetovno vojno v Morteglianu pri Vidmu, ki je stal na trgu tega furlanskega centra. Takrat v Matajur ni vodila cesta in zato so ga znesli Matjurčani v kosih na hrbtu iz Sovodenj na kraj, kjer stoji še danes.

Ko smo si ogledali še nekatere druge vasi, smo prišli do zaključka, da je sovodenjska dolina še vedno preveč izolirana in da bi izšlo njeno prebivalstvo iz tega težkega stanja, bi bila potrebna zeti radikalne in takojšnje ukrepe:

1) V prvi vrsti bi se moralo

spremeniti obmejni blok v Polavi pri Čeplatiščih, ki služi danes le za mali obmejni promet, v blok prve kategorije in podaljšati avtobusno progó Cedad - Sovodnje - Čeplatišče preko meje do Livka, kjer so odlična smučišča. Naj se ne bi pozabilo, da je Livek najbližja zimska športna postojanka za Furlanijo in je pozimi dostopna z motornimi vozili le preko prehoda v Polavi, ker je cesta, ki vodi iz Kobarida v Livek preveč strma.

2) Podpirati razvoj turizma v najbolj primernih krajih in nakazati kredite za gradnjo novih gostišč, katera so nujno potrebna.

3) Poskrbeti za pogozdovanje

DALLA VAL CORNAPPO

TAIPANA

Contro il centro sinistra la maggioranza consigliare

Per la discussione sul bilancio di previsione per l'esercizio finanziario 1964 e su altri argomenti si è di recente riunito, in seduta straordinaria, il Consiglio comunale di Taipana che venne presieduto dal Sindaco Vittorio Noacco.

Il bilancio preventivo, illustrato dall'assessore anziano Fortunato Tomasino e che presentava nelle voci totali di entrata e uscita la cifra di lire 48.663.484, è stato approvato.

Nel bilancio erano inclusi anche gli aumenti tabellari a favore degli impiegati del Comune e dei lavori per opere pubbliche: potenziamento dell'acquedotto, copertura del rio Gorgons dinanzi alla piazza del capoluogo, arredamento degli ambulatori di Prossenico, Platischis e Monteperta.

Tra l'altro è stata approvata la nuova tariffa per le imposte dirette di consumo per il prossimo anno. Un mutuo di lire 2.493.452 è stato acceso per sanare, anche con l'applicazione delle supercontribuzioni imposte consumo del 50 per cento, il disavanzo del vecchio bilancio consuntivo.

Però il particolare che maggiormente ha caratterizzato la seduta è stato quello della presentazione, da parte del consigliere Tedoldi, del seguente

ordine del giorno

Il Consiglio Comunale di Taipana, in considerazione della costituzione del nuovo Governo di centro sinistra formato da democristiani, socialisti, socialdemocratici e repubblicani,

decide

al fine di allargare l'area democratica nel Consiglio Comunale, di uniformarsi alla politica generale, economica e sociale, del Paese espressa dal nuovo Governo, e in conseguenza di sciogliere l'attuale Giunta Comunale e di procedere immediatamente alla costituzione di una nuova Giunta della quale debbono far parte anche i Consiglieri della minoranza socialista, minoranza che, tra l'altro tutela e difende i diritti linguistici e tradizionali della popolazione del nostro Comune.

Ebbene, tale opportuno ordine del giorno venne respinto; e noi non possiamo fare a meno di rilevare l'incomprensione politica della maggioranza che rifiuta quella collaborazione desiderata e ormai accettata sul piano nazionale; e, in ultima analisi, dobbiamo ritenere che con tale suo atto la maggioranza si è apertamente e decisamente posta contro la politica del nuovo Governo.

PLATISCHIS, già Comune, e ora frazione di Taipana, è adagiato solenne e tranquillo in una meravigliosa conca piena di attrattive e ricca di aria fresca e saluberrima che scende dai maestosi monti che gli fan corona. Il panorama generale è magnifico e dà sempre, quando il sole inonda ogni cosa, un senso di sollievo e di vita felice anche ai più avviliti e malinconici. La vita, però, della sua laboriosa, tenace e leale popolazione è, purtroppo, quanto mai dura e difficile.

KRATKE DOMAČE NOVICE

NEME

Prekop posmrtnih ostankov iz starega na novi britof

V kratkem boju nareta zadnja djela parvega lota djel na britofu. To noticijo dajemo zavoj tega, de bojo mogli netikeri dati prekopat posmartne ostanke svojih dragih anu jih prenesti na novi britof, zaki bojo nardili tam, kjer je sedanji britof, ljep park anu tam bo stau na sredi še monument padlim.

Prekopavali bojo od otuberja mjesca tjega ljeta. Za grobove priła drugega ljeta. Za grobove po so loži tele prjezihe: par tleh 75.000 lir, u sredi 95.000 lir, na uárhú pa 85.000 lir. Use druge informacijo daje sekretterija na komunu.

Da bo več divjačine

Pred nedavnim se je sestel v Špetru glavni odbor lovske rezerve, katerega predsednik je Elio Koren. Diskutirali so o lovu v letošnjem letu in prišli do zaključka, da je bil kar dober. V dveh mesecih so ustrelili 90 divjih zajcev, okoli 200 fazanov, 36 jerebic (pernici) in 4 srnjake.

Ob tej priliki so sklenili, da bodo na pomlad spustili v hoste za 1 milijon lir mlade divjačine, da se bo zaredila. Govorili so tudi o problemu divjih prašičev, ki delajo škodo na poljih. Sklenili so, da bo-

do organizirali skupne love ob nedeljah na to škodljivo divjad, kot to delajo že nekateri lovci iz Ažle in Dolenjega Brnsa.

Potenciranje vodovoda v Sedilah

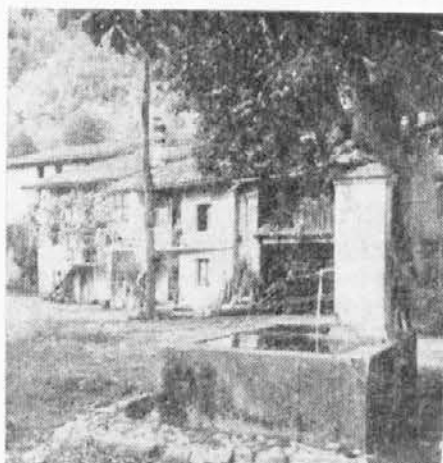
Ministrstvo za javna dela (Ministero Lavori Pubblici) je javilo čentskemu komun, de bo dalo 29 milijonov lir statalnega kontributa za potencirat vodovodno mrježo v Sedilah. De bojo imjeli v Sedilah več vode to je ura, zaki u gorkih poljetnih mjesecih so tarpjeli pomanjkanje vode ljudje, živina anu vartovi. Ljudje šperajo, de bojo z djelom začeli na velenem, to se pravi sobeto, ko to ne bo več zmarzovalo.

NA KRATKO Povedano

Spet bodo odprli mlekarno

Glih te dni smo zvjedali, de bojo mlekarno v Mažerolah, ki je bla dougo cajta zaprta, v kratkem spet odprli. Po pregledu sira so povjedali, de rišpondá vsem higijenskim in profilaksnim predpisom.

POROKA. Poročila se je naša vaščanka Fiorella Bertolla s karabinjerjem Firminom Medvesom iz Tavorjanje. Prijatelji jima želijo dosti sreče u skupnem življenju.

Pri vodnjaku

Obetajo se dobri časi ljudem pod Matajurjem in Kaninom

Mi nismo neka «strenna» ali «stolic», ki prerokuje bodočnost tjavendan, temveč kar poveemo, sklepamo po globokem pretresanju domače in svetovne situacije. Le pogledajte nazaj, ali smo se kdaj na splošno zmotili v naših napovedovanjih, v tem kako bo tekla pot našim ljudem v prihodnem času.

Minuli so časi, ko so se naši ljudje doma ali pa v emigraciji morali bati, kaj jim bo prinesla prihodnost: ali slabo letino ali brezposelnost ali pustolovsko politiko, ki vodi na fronto.

Prvič razpolagamo mi furlanski Slovenci z velikim kapitalom, ki ga zelo cenijo v Evropi. Imamo svojo delovno silo, ki jo moramo dobro izrabiti. V rudnike nam ni treba več hoditi. Zdaj se nam čimbolj odpirajo vrata tovarn in sploh industrijskih objektov in nam ni treba delati samo na odprtem.

Naša upanja v preteklosti so zahteve v bodočnosti

Kljub devetnajstim povojnim letom demokratičnega trobentanja ni prišla v naše vasi niti ena sama demokratična lastovka, da bi oznanjala prihod demokratičnih pravic tudi nam zapostavljenim furlanskim Slovencem. V 19 letih se je nabralo precej naših upravičenih zahtev, ker so nas do sedaj vsako leto odpravljali samo z obljubami.

Bližamo se realnemu cilju, da bomo tudi doma v Italiji dobili delo v industriji. Ne bo pa prišlo tako kmalu do tega, da bi ustvarili industrijske «zone» v bližini naših krajev, ker je naše sedanje politično vodstvo bolj mrtvo in pasivno od drugih hribovskih krajev Furlanije.

Doma v naših krajih ni mogoče še nekaj let pričakovati, da bi razni načrti o kmetijstvu, o hribovih in o «zone deprese» pripeljali do znatnih izboljšav.

V prihodnjem letu se bo formirala samostojna dežela Furlanija - Julijska krajina, ki bo kmalu, vsaj upamo, prinesla napredka in smo lahko veseli, da smo se vsi skupaj zanjo borili.

Zdaj pa so vsi znaki tukaj, da bomo laže zmagovali tudi na drugih področjih doma, ker ne živimo samo od kruha, ampak tudi od mnogih drugih stvari, ki so

lepe, če jih doživljamo vsi skupaj v lepi naši domači skupnosti.

Tudi pod Matajurjem in Kaninom ter Ivancem bo vnovih spremenjenih razmerah v svetu začelo boljše življenje. A mi sami moramo biti vsi zraven in reči ja, tako hočemo. Dosti je bilo upognjenih hrbtov.

Anton Birtič:

MLADA LETA

(v Benečji poleti 1963.)

Tam za vasico še slavček prepeva rože na oknu nič več ne cveto; zibeljka tvoja je v kambrici sama lastovke žalostne šle za goro. Klopca na vrtu še čaka na tebe, kjer sem te božal otroško deklet; danes ostali so samo spomini težko je žalostno moje srce. Mlada leta bila ste kakor maj, nikdar vas ni nazaj. Pridi draga še kdaj v našo vas, čeprav boš sivih las. Dvajset pomladi življenja je mi,

največja sreča bila si srca; tiste jeseni, ko šla sva v dolino, lunca ljubila je mlada oba. Pota so dolga, ne morem do tebe, morje široko med nama stoji, misel pa noče, ne more umreti. moje srce vedno zate gori. Mati kliče, se joče za teboj! kot hodiš otrok moj! pridi draga še kdaj v našo vas, čeprav boš sivih las!

Materialno so nas postavili v tako stisko, da smo morali iti po «passaporto» in vzeti v roke «valižo» in iti po svetu.

Najbolj komično je pa nastopilo potem: Ko smo že skoro vsi odšli, kar nas je zdravih in sposobnih za delo, so vprizorili pravi ognjemet raznih planov za hribe, za «zone deprese», za zajezitev hudournikov, za zeleni plan in tako dalje, da bi pokazali svoj «interessamento». Papirne raketne planov so zacvrčale po listih, a naša žalostna realnost hribovskega bankrota je ostala.

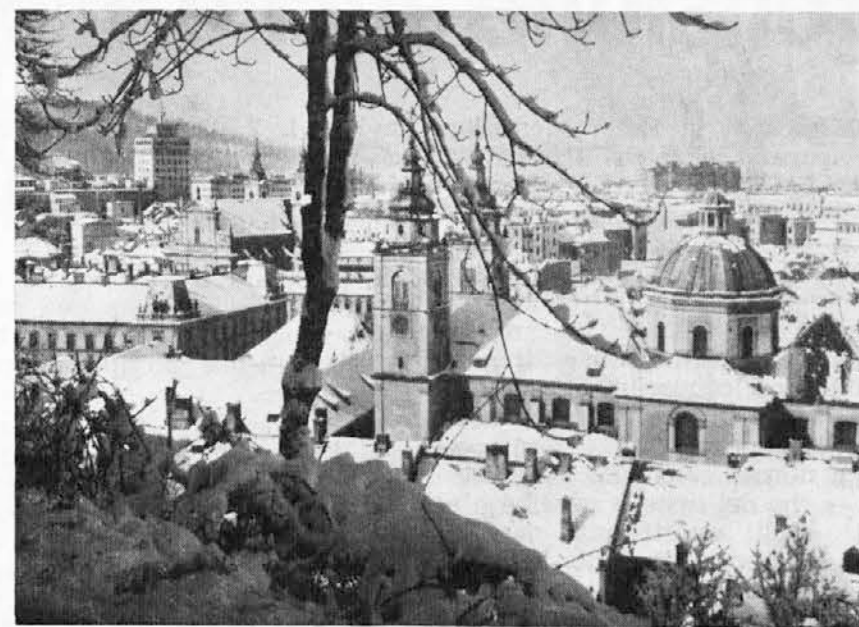
Materialno smo si morali sami pomagati z emigracijo, z «rimesami» za familje, s pustim delom med pustimi ljudmi v emigraciji.

Pričakovali smo, da nam vsaj dajo duhovno, spiritualno kompensacijo, ker nam niso materialno nič pomagali. Upali smo, da dobimo svoje narodne pravice, upali smo, da nam puste govoriti vsaj v občinah in v provincialnem svetu, da bodo omogočili demokratično delo po naših občinah, da bodo pripravljali konkreten načrt, kako se bodo naši emigranti lahko vrnili na delo v domačih tovarnah, upali smo, da bodo pripravljali vsaj načrte za «zono industriale» tudi za Furlansko Slovenijo in da bodo pustili naš materin jezik vsaj pri malih vratih v šolo, upali smo na sto in sto stvari.

Ali niso opazili, da se je v Rimu, v Kvirinalu in Vatikanu to spremenilo ter da je zavel drug veter, ki ne diši več po starih nacionalističnih duhovih, ampak da poganjajo kali za novo, res demokratično življenje?

KOMPAS

LJUBLJANA, TITOVA 12 - Telefon: 21-364

Vse informacije za potovanje v JUGOSLAVIJO zahtevajte pri turističnem podjetju KOMPAS, Ljubljana, Dvorčakova ulica 11

KOMPAS ima svoje turistične poslovalnice v vseh večjih krajih in turističnih središčih v Sloveniji ter v Zagrebu, Opatiji, Beogradu in Dubrovniku

KOMPAS organizira celo leto krožna potovanja po JUGOSLAVIJI z lastnimi modernimi turističnimi avtobusi

KOMPAS organizira spomladi in jeseni krožna potovanja po SREDOZEMLJU z moderno ladjo «Jugoslaviya»

Pred vsakim potovanjem se obrnite na turistično podjetje KOMPAS v Ljubljani!

ANSAMBEL ANTONA BIRTIČA

Beneški fantje

želi vesele praznike in srečno Novo leto 1964 vsem prijateljem in znancem doma in po svetu.

ANSAMBEL ANTONA BIRTIČA "BENEŠKI FANTJE," NA SEVEROVZHODU SLOVENIJE

V zadnjem času je ansambel našega popularnega glasbenika, domačina Antona Birtiča iz Mečane v Nadiški dolini, imel zelo veliko javnih koncertov celo v najbolj oddaljenih krajih Slovenije, v prostranem Prekmurju.

Na svojih turnejah, na skrajnem severu Jugoslavije, ob tromeji Avstrije, Jugoslavije in Madžarske, so Birtičevi «Beneški fantje» želi velikanske uspehe. Povsod so jih bratje Prekmurci pričakali v nabito polnih dvoranah.

Poslušalci tega znanega ansambla so sprejemali izvajanje naše otožno-vesele beneške pesmi z burnim ploskanjem.

Največje priznanje in uspehe so dosegli popularne Birtičeve in naše vedno lepe domače pesmi: Dolince beneške, Vince beneško rumeno, Daleč daleč, S kitaro po svetu, Beri beri, Sem fantič od Čedadu; instrumentalna dela pa: Gušturnova polka, Vigionu Valzer, Nediža, Beneška polka in druge.

Oddaljeni prekmurški Slovenci so globoko občutili pristno izvajanje otožno-čustvene in domoljubne glasbe našega beneškega komponista Antona Birtiča, katerega poznamo že iz njegove zgodnje mladosti pod imenom Tone Mečanac.

Prekmurskim domačinom so gostovanja ANSAMBLA ANTONA BIRTIČA BENEŠKI FANTJE zapustila nepozabne spomine in na tisoče želja, da bi jih ta skupina kaj kmalu zopet obiskala s svojim prelepim sporedom pristne beneške glasbe.

Ansambel Antona Birtiča «Beneški Fantje»: Harmonika - Anton Birtič, kitara - Rudi Wagner, Kontrabas - Franci Slabe. Zgoraj od leve proti desni je tenorist France Podviz in poleg njega na skrajni desni baritonist Stane Koritnik; s knjigo v roki je napovedovalec javnih koncertov radiotelevizije Stane Jamnikar

NAROČNIKOM

Naročniki bodo v teh dneh prejeli pismo s polžnico, s katero bodo lahko poravnali naročnino za tekoče oziroma lansko leto. Tisti, ki so naročnino že poravnali, naj ne upeštevajo pisma in položnice; zaradi preobilnega dela nam ni bilo mogoče ločiti iz seznama one, ki so že poravnali naročnino in zato smo položnico in pismo poslali vsem brez izjeme.

Torej je jasno, da je poziv namenjen samo tistim, ki do danes niso še ničesar nakazali.

I diritti della chiesa di S. Pietro

Dominio imperiale e patriarcale

Con questa puntata si chiude il primo capitolo sulla «Storia della Slavia Friulana».

Più esattamente la chiesa parrocchiale di S. Pietro «de Algida» venne ufficialmente nominata in un documento durante il papato di Celestino III il quale il 24 novembre 1192 assegnò, con altre, tale parrocchiale al Capitolo di Cividale. Papa Pio II, richiamandosi alla chiesa di S. Pietro, il 4 giugno 1459 la nominò «S. Petri de Azida» riconoscendole tutti i diritti concessi dal suo predecessore Celestino III.

E' nel decimo secolo che certi contrasti in seno alla chiesa si fecero più aperti e più acuti; e questo fu la conseguenza delle simpatie che una parte del clero di allora nutriva per l'impero germanico, che aveva concesso molti beni nonché esonerato il clero dal pagamento delle decime e di altri tributi, e una parte per la Repubblica di Venezia che a sua volta cercava di trattare il meglio possibile le genti finite ai suoi confini orientali.

Nel periodo che va dal 984 al 1019 l'imperatore Ottone III, attenendosi scrupolosamente alla linea politica fin qui seguita, politica naturalmente di penetrazione, assegnò alla chiesa del Patriarca Giovanni IV altri vasti possedimenti confermando nel contempo tutti i precedenti benefici concessi ivi compreso l'esonero delle decime.

Degli ulteriori possedimenti assegnati una buona metà esisteva nella Contea di Gorizia, e tale concessione fu fatta esattamente nel 1001 (l'altra metà fu assegnata al conte Verihen).

Fu in tal modo che, piano piano, i patriarchi di Aquileia assunsero la direzione della cosa pubblica creando nel contempo un vero e proprio ordinamento politico-amministrativo; tanto è vero che in questa loro attività di governo i conti friulani ne erano del tutto esclusi od estromessi essendo stata tolta ad essi ogni facoltà e autorità per comunque interferirvi.

In una parola il dominio temporale poteva considerarsi del tutto effettivo, e da quel momento anche i patriarchi di Aquileia dovevano ritenersi a loro volta dei feudatari; e questi patriarchi, allora, più che alla Repubblica Veneta non ancora assurta a grande potenza marinara ed ai massimi fastigi, guardavano all'imperatore tedesco ritenuto unica superiore autorità e verso il quale più forti e manifeste erano la simpatia e la soggezione. Ad ogni modo, in considerazione che i patriarchi di Aquileia erano investiti contemporaneamente del

titolo di «principe della chiesa», essi non avevano alcun bisogno di recarsi in Germania per l'investitura o per altre manifestazioni esteriori ufficiali.

L'imperatore tedesco, in continuo attrito o meglio in lotta incessante contro il potere centrale della chiesa e, per meglio dire, col Papa, era invece, come s'è visto, assai generoso con la chiesa del Friuli; e ciò allo scopo, naturalmente predominante, di favorire la penetrazione, in un primo tempo, nel Friuli e nel Litorale Adriatico e successivamente in Italia.

Uno degli obiettivi cui si prefiggeva l'imperatore germanico era anche quello di impedire che l'influenza della Repubblica di Venezia avesse effetto sul Patriarcato di Aquileia; politica questa usata anche nei confronti del Ducato di Carinzia che certo non godeva dei benefici di cui godeva invece la chiesa di Aquileia.

Evidentemente l'imperatore tedesco teneva in maggior conto e favoriva i prelati di origine tedesca e quelli comunque ritenuti ad esso fedeli. Di questi si ricordano: Poppone, carinziano, dei conti di Trebagnone, nome legato alla basilica di Aquileia; Getepoldo, canonico di Val Resia.

Questi principi della chiesa avevano il compito, da parte dell'imperatore germanico, di adoperarsi in tutti i modi per unire il Friuli al suo Stato; ed essi, appunto al fine di vedere facilitato questo loro compito, assegnarono a parenti e amici, oltre a titoli onorifici, possedimenti e posti di responsabilità.

UNA VITTORIA DELLE DONNE

Pensione anche alle casalinghe

Di recente in Italia è entrata in vigore la legge che accorda la pensione alle casalinghe. Si è così conclusa una tappa della lunga e impegnativa battaglia condotta dalle associazioni femminili, e in primo piano l'Unione Donne Italiane (U.D.I.), dai partiti democratici e dai sindacati perché siano riconosciuti alla donna che lavora in casa i diritti degli altri lavoratori.

Le norme essenziali della legge — che del resto è manchevole sotto molti aspetti tanto che l'U.D.I. per porvi rimedio ha presentato una nuova proposta di legge — sono quelle che seguono.

Si possono iscrivere. — Tutte le donne casalinghe di età compresa tra i 15 e i 50 anni, che non siano pensionate o assicurate per una pensione obbligatoria.

I contributi annui. — Sono fissati dall'Istituto Previdenza in rapporto alla pensione minima che l'iscritta chiede di percepire all'età di 65 anni. Il contributo può essere versato in qualunque tempo e nel numero di rate voluto purché ognuna di questi rate non sia inferiore a 500 lire. Verrà consegnato un libretto sul quale verranno applicate marche di valore uguale ai contributi versati presso gli uffici postali o presso le sedi dell'INPS.

A cosa si ha diritto. — L'iscrizione alla pensione per le casalinghe dà diritto alla pensione di vecchiaia dopo il compimento del 65o anno di età e, prima, alla pensione di invalidità a condizione che siano stati versati complessivamente 120 contributi minimi per un importo totale di 60.000 lire e che siano passati almeno 5 anni dalla data di iscrizione. La misura della pensione è proporzionale alla somma complessivamente versata dall'iscritta, decurtata del 5% e viene calcolata trasformando la somma stessa in rendita vitalizia, in base ad apposite tariffe.

Tariffe. — Possiamo indicare delle tariffe ufficiose, non definitive e fare alcuni esempi.

Per ogni mille lire di pensione mensile da percepire al 65o anno d'età si hanno le seguenti cifre: iniziando i versamenti ad anni 20, un contributo annuo ogni mille lire di pensione mensile di lire 750; ad anni 30, L. 1.304; ad

anni 40, L. 2.447; ad anni 50, lire 5.445; ad anni 55, L. 9.475; ad anni 60, L. 21.997.

In base a queste cifre — con una certa approssimazione — si può calcolare il versamento da effettuare. Se si vuole una pensione mensile di 5000 lire, in base all'età basta moltiplicare per cinque, ecc.

Per le donne più anziane — nel primo anno di applicazione della legge possono iscriversi anche donne che non abbiano superato il 55o anno di età — vi è però diritto alla sola pensione di vecchiaia e solo se verseranno un minimo di 180.000 lire di contributi. Alle casalinghe che hanno superato il 55o anno non è invece consentito di iscriversi alla mutualità. A tutte coloro che abbiano superato i 50 anni è invece consentito di versare l'intero capitale che dà diritto alla pensione. Questa facoltà può essere esercitata entro tre anni da oggi.

Iscritte alla « Facoltativa ». —

Le iscritte alla pensione facoltativa e che non hanno ancora liquidata la pensione, possono chiedere l'assegno delle casalinghe usufruendo di vantaggiose integrazioni.

PER GLI EMIGRANTI CHE RIENTRANO IN ITALIA

Ricordiamo che la nuova convenzione INAM-FLEL stabilisce, tra l'altro, quanto segue: Il lavoratore che abbia versato continuamente almeno nove contributi mensili nella misura prevista dai singoli gruppi e rientri, dalla Svizzera, in Italia ha diritto, per se stesso e per i componenti la sua famiglia, ad una copertura assicurativa di tre mesi, durante i quali non è tenuto al pagamento dei contributi mensili.

E' necessario che prima di partire per l'Italia ognuno controlli il suo libretto di assicurato e si accerti che siano stati pagati almeno nove contributi mensili in continuità (esempio: da marzo a ottobre compresi). In tal caso, rientrando in Italia, ha diritto alle prestazioni per sé e familiari per la durata di tre mesi senza pagamento di contributi.

TRENI SPECIALI DI FINE STAGIONE

Sull'esperienza degli scorsi anni, che non poche difficoltà hanno creato alle Ferrovie federali svizzere in merito ai trasporti di forti contingenti di operai per l'Italia, è stato elaborato il seguente programma-orario di treni riservati agli emigranti italiani:

Venerdì e sabato 13-14 dicembre 1963: 23 treni speciali; Notte mercoledì-giovedì 18-19 dicembre: 8 treni; Venerdì e sabato 20-21 dicembre: 48 treni; Notte

Come si fanno le domande. — Riportiamo un fac-simile di domanda:

Indirizzo: all'Istituto Previdenza Sociale — Sede provinciale di

La sottoscritta.....; nata a.....; il.....; chiede l'iscrizione alla «Mutualità pensioni» per le casalinghe, di cui alla legge n. 389 - 5 marzo del 1963. Chiede di conseguire una pensione annua di lire.....; dichiara di essere (oppure di non essere) iscritta nell'assicurazione facoltativa. Dichiara di essere in possesso dei requisiti previsti dalla legge.

Data Firma

Per le donne che hanno superato i 50 anni e vogliono una rendita vitalizia, la domanda sarà uguale, salvo dove si parla di pensione annua: occorrerà invece scrivere «chiede la costituzione di una rendita vitalizia ai sensi dell'art. 15 della legge».

Attenzione. — Le domande saranno valide anche se non uguali all'esempio riportato e purché contengano gli estremi essenziali: nome, cognome, data e luogo di nascita, indicazione della pensione o della rendita, se iscritta o no nell'assicurazione facoltativa.

lunedì-martedì 23-24 dicembre (Natale): 19 treni.

Per i biglietti di tutti i treni speciali la validità decorrerà dal 13 dicembre 1963 e durerà fino a tutto il 12 gennaio 1964. I lavoratori delle aziende industriali hanno la possibilità di recuperare le ore perse conseguenti alla partenza anticipata. E' quasi certo che sui prezzi dei biglietti verranno operati sensibili ribassi.

ZA GOSPODINJE

Obledele obleke osvežimo na preprost način. Modre, vijoličaste in zelene tkanine obesimo za nekaj tednov v temen prostor, pa se bo barva obnovila. Tudi s krpo, ki jo namakamo v salmijakovo raztopino, barve lepo osvežimo. Svetlomodne tkanine, obledele od sonca, bomo osvežili, če jih operemo v slani ali okisani vodi.

Ožgano blago. Pogosto pri likanju s prevročim likalnikom ožgemo blago. Madež moramo takoj ovlažiti in potresti s soljo ali polito z limoninim sokom ter blago na soncu posušiti. Da blaga ne bomo osmodili je najbolje, da likamo preko časopisnega papirja.

Potemneli nikelj očistimo z zmelo kredo, pomešano, z žveplenim cvetom ali pa z gosto zmesjo žganega apna in špirita. Pač pa moramo paziti, da ga ne bomo čistili prepogosto, ker se lahko poškoduje politura.

Luoghi di cura in Slovenia

CATESKE TOPLICE: Reumatismi, malattie di donna; ristabilimento

DOBRNA: Malattie di donna e della circolazione; ristabilimento

DOLENJSKE TOPLICE: Reumatismi, malattie di donna; ristabilimento

LAŠKO: Stabilimento bagni per cure riabilitanti

RIMSKE TOPLICE: Reumatismi, malattie di donna; ristabilimento

ROGASKA SLATINA: Affezioni bilari ed epatiche, degli organi digestivi e dell'assimilazione

SLATINA RADENCI: Affezioni cardiache e dei vasi sanguigni, renali e degli organi digestivi

SMARJESKE TOPLICE: Malattie della circolazione, disturbi vegeto-ormonici

Prezzi ridotti nella bassa stagione

Per informazioni rivolgersi a:

ZVEZA NARAVNIH ZDRAVILISČ SLOVENIJE - CELJE

Železarna Jesenice

PROIZVAJA CEVI:

vodovodne
plinske
parovodne
konstrukcijske
pancirne
v dimenzijah 1/8 - 3 <
spojke za cevi
loki za cevi

ZAHTEVAJTE KATALOG PROIZVODOV ŽELEZARNE JESENICE

JESENICE

LO STABILIMENTO DI CURA « RADENSKA SLATINA », RADENCI, nella valle del fiume di Mura sul confine austriaco, 208

m, clima subalpino, aperto tutto l'anno. - **INDICAZIONI:** malattie del cuore e dei vasi sanguigni, malattie dei reni e dei canali urinari, malattie dello stomaco e degli intestini, malattie del fegato e della vescica biliare, malattie del metabolismo.

MEZZI MEDICINALI: bagni carbonici naturali, cure con acqua minerale, fisioterapia, dieta, massaggio, ginnastica.

- **ORDINAMENTO:** 9 alberghi (un sanatorio in costruzione), 30 cabine da bagno, sala per le cure con l'acqua minerale, ambulatorio medico, ambulatorio dentario, cucina dietetica, caffè, dancing, piscina sportiva aperta, cinematografo, biblioteca, musica (tutto l'anno), giardini, boschetti, caccia, pesca, passeggiate, gite.

Per informazioni: **TURISTBIRO - Slatina Radenci (Jugoslavia).**

IZ BOHINJA ŽELI SREČNO NOVO LETO VSEM SVOJIM ČENJENIM GOSTOM IN LJUBITELJEM BOHINJSKEGA KOTA: «HOTEL POD VOGLOM»

Kdor želi hoteljsko udobje, kdor ljubi mir in neokrnjeno lepoto prirode, kdor želi spoznati lepoto Bohinja in njegove okolice - ta bo pri nas uresničil svoje želje!

TOVARNA VERIG - LESCE PRI BLEDU

S svojo dolgoletno tradicijo in najsodobnejšo opremo proizvaja:

- ★ VSE VRSTE VERIG ZA SIROKO POTROŠNJO
- ★ VISOKO OPORNE TEHNIČNE VERIGE ZA VSE PANOGE INDUSTRIJE, TRANSPORTA DO NAJTEŽJIH SIDRNIH VERIG ZA OPREMO LADIJ
- ★ CELOTNI ASORTIMAN VIJAKOV Z M NAVOJEM TER NAVOJEM ZA LES DO 12 MM.

za naše mlade bralce

TARTARI - BARBARI

(Francoska pravljica)

»Tok, tok!«
 »Kdo je zunaj?«
 »Jaz, gospod!«
 »Od kod pa prihajaš, prijatelj?«
 »Gospod, prihajam iz Tartari-Barbarija, sto milj onkraj Pariza.«
 »In kaj si videl na poti?«
 »Ah, gospod, kaj sem videl? Videl sem mlin vrhu bresta in mleti so moko v njem.«
 »O, to ni res! Vrzite mi vendar lažniva v ječo!«
 »Trara!«
 »Kdo prihaja?«
 »Jaz, gospod.«
 »In odkod prihajaš, prijatelj?«
 »Gospod, prihajam iz Tartari-Barbarija, sto milj onkraj Pariza.«
 »In kaj si videl spotoma, prijatelj?«
 »Ah, gospod, kaj sem videl? Videl sem velikega črnega psa, ki je lezel z vrha bresta in imel rep čisto meknat!«
 »Ej, prijatelji moji, zadržno je žrl pes moko iz mlina. Spustite mi no reveža iz ječe!«
 »Trara!«
 »Kdo prihaja?«
 »Jaz, gospod.«
 »Od kod pa prihajaš, prijatelj?«
 »Gospod, prihajam iz Tartari-Barbarija, sto milj onkraj Pariza.«
 »In kaj si videl spotoma, prijatelj?«
 »Ah, gospod, kaj sem videl? Ko sem stopal po Parizu, sem videl ptiča, ki je s perutmi pokrival ves Pariz.«
 »Ha! To ne more biti res. Vrzite mi lažniva v ječo.« —
 »Trara!«
 »Kdo prihaja?«
 »Jaz, gospod.«
 »In odkod prihajaš, prijatelj?«
 »Gospod, prihajam iz Tartari-Barbarija, sto milj onkraj Pariza.«
 »In kaj si videl spotoma, prijatelj?«

»Ah, gospod, kaj sem videl spotoma? Videl sem množico ljudi, na tisoče in tisoče jih je bilo, ki so z železnimi drogovi valili jajce po pariških ulicah.«
 »Ah, za trdno je tisti ptič zlegel tisto veliko jajce. Spustite mi no reveža iz ječe.« —
 »Trara!«
 »Kdo prihaja?«
 »Jaz, gospod.«
 »Od kod pa prihajaš, prijatelj?«
 »Gospod, prihajam iz Tartari-Barbarija, sto milj onkraj Pariza.«

»Kaj si pa videl spotoma, prijatelj?«
 »Ah, gospod, kaj sem videl? Videl sem ribnike in reke, ki so goreli kakor slama!«
 »Ha, kaj ne vidite, da to ne more biti res? Vrzite mi tega lažniva v ječo!« —
 »Trara!«
 »Kdo prihaja?«
 »Jaz, gospod.«
 »In odkod prihajaš, prijatelj?«
 »Gospod, prihajam iz Tartari-Barbarija, sto milj onkraj Pariza.«

Barbarija, sto milj onkraj Pariza.«
 »In kaj si videl spotoma, prijatelj?«
 »Ah, gospod, kaj sem videl? Videl sem nekaj čudnega. Po pušči in po travnikih, povsod sem videl krape in ščuke, ki so bežali z opaljenimi repi!«
 »Ah, za trdno so bežali iz tistih rek! O moj bog, spustite mi no tistega reveža iz ječe!« —
 »Trara!«
 »Kdo prihaja?«
 »Jaz, gospod.«
 »In odkod prihajaš, prijatelj?«
 »Gospod, prihajam iz Tartari-Barbarija, sto milj onkraj Pariza.«
 »Kaj si pa videl spotoma, prijatelj?«
 »Ah, gospod, kaj sem videl? Jame, jarki, kotanje, vse je bilo polno kaše.«
 »Ha! To ne more biti res. Vrzite mi tega lažniva v ječo!« —
 »Trara!«
 »Kdo prihaja?«
 »Jaz, gospod.«
 »Od kod pa prihajaš, prijatelj?«
 »Gospod, prihajam iz Tartari-Barbarija, sto milj onkraj Pariza.«
 »In kaj si videl spotoma, prijatelj?«
 »Ah, gospod, povsod, koder sem hodil, sem videl stotine žlic, povsod, povsod!«
 »Ah, žlice so bile zadržno namenjene kaši! Spustite mi no tistega reveža iz ječe!«

Lojze Zupanc

Veter jo je obiskal

Na Produ pri Gornjem gradu je živela jezljiva gospodinja, ki je bila takšna zaderika, da je vsako peko kruha začinila s kletvinami. Kadarkoli je vsajala hlebe v peč, je zapihal veter, da so ji iskre iz peči silile v obraz.
 Nekega dne je bilo gospodinjti te šale dovolj, pa je zaklela: »Oj, ti prekleti veter! Če bi te dobila v pesti, bi se ti že maščevala za nagajivost!«
 Vetru pa se je zamerilo, da ga jezljiva ženska preklinja, zato je sklenil, da jo bo obiskal na njenem domu.
 Ko je čez nekaj dni Prodnica spet mesila testo, je na vrata njene bajte potkal neznanec z dolgo, sivo in divje razmršeno brado, pa tako raztrgan, da so cunje kar višele z njega... Kašljajoč in od težke hoje sopihajoč je prosil, če se sme pogreti pri topli krušni peči.
 »Kar sedi in pogrej se!« je odvrnila ženska, ne da bi prišleca pogledala.
 Neznanec je sedel k peči, prav k žeknu, in potožil z drgetajočim glasom:
 »Uuuuh, kako me zebe! Pa lačen sem tudi. Kaj toplega bi popil, če mi daš gospodinja!«
 Prodnica se je starec zasmilil, zato je z burklami porinila v peč poln lonc mleka, pogreto mleko pa ponudila neznanecu, rekoč:
 »Napij se toplega mleka, pa se boš ogrel!«
 Šele takrat pa je starca pogledala natančneje in se začudila:
 »Jej, jej, kakšen pa si? Saj si ves raztrgan in razmršen! Nič čudnega, da te zebe, ko pa si tako slabo oblečen, zunaj pa je mraz, da bi še jajce v kurti zmrznilo.«
 In je pohitela v izbo po star kožuh ter ga podarila starčku. Le-ta pa je povedal, da ima za seboj dolgo, dolgo pot.
 »Dirjal sem po gorskih grebenih,« je pripovedoval, »da so se vitke smreke klanjale pred menoj. Hitel sem skozi krošnje stoletnih dreves. Veje so mi pulile brado in

Med drvarji

Sredi najhujše zime zapoje v naših gozdovih sekira. Takrat je najugodnejši čas za sečnjo. Drvarji pravijo, da je les takrat mrtev.
 Drevesa, ki so za posek, skrbno odberejo in že naprej določijo, čemu bo služil les. Z večim očesom oceni drvar, kam mora pasti drevo, da ne bo škode. Ostra sekira določi smer. Udarci odmevajo z brega v breg, v daljavi odgovarjajo drugi drvarji. Zaga spodreže

drevo prav nizko. Z velikanskim truščem telebne velikani po tleh. Gozdne živali se zdrznejo od strahu.
 Ležeča drevesa oklestijo, veje zložijo na kup, deblo pa razžagajo v določeni dolžini. Med tem časom pade že drugo drevo. Sekira udarja venomer, vmes pa poje žaga svojo enakomerno pesem.
 Tako gre ves dan, le opoldne malo prenehajo, da pojedó in ob ognju pokadé pipo tobaka.
 Ko se zmračí, se stisnejo v leseno kočó in ob prasketanju ognja pripovedujejo razne zgodbe.

Hitimo, drvarji, ob rani že zarji na vrhe, v kotanje na delo vsakdanje.

Ta naša sekira, drevesa podira, drevesa vse vrste, macesne in jelke za vaše zibelke, za postelje, krste, za hleve in hrame, za rudnikov jame.

Alojz Gradnik

KLOFUTA

Dosti klofut sem dobila v življenju. Pa sem na vse pozabila, le ene ne morem in je nikoli ne bom.
 Takrat mi je bilo šest let. Bila sem majhna, zelo majhna, skratka najmlajša in najmanjša med otroki v naši ulici. To je bila zame britka stvar. Kadarkoli so pripravljali »velike podvige« so me izključili iz svoje družbe. Tako sem po vse dni samevala, vneto grizla kislico, ker mi je nekdo rekel, da bom od tega rastle kot koprpla in gledala v nebo, ki je vsako uro spreminjalo barvo. No, resnično jo je spreminjalo, kajti zdaj sem ga gledala skozi solze, ki so mi tekle od neskončne zapuščeniosti. Takrat je bilo nebo kalno in zamegljeno, potem pa spet modro in jasno ko so solze same od sebe nehale teči.
 Po naši ulici je vsak dan hodil človek, znan povsod, povsod doma in nikjer, »takratek možiček«. Bil je majhen, ne dosti večji od desetletnega otroka. Otroci so kričali za njim, kjerkoli so ga zagledali, in peli v zboru:

»Ta kratek možiček je delal voziček, po dnev ga je delal, po noč pa razdiral.«

Čez ramo mu je visela vreča. Pobiral je kosti in stare krpe. Kadarkoli je bila vreča polna, se je vlekla za njim po prahu. Bil je bos. Krive noge so mu pokrivala prevelike hlače. Zato si jih je potegnul visoko nad pas in zavezal z vrstico. Izza raztrgane srajce je gledala nagubana rjava koža, ki je pokrivala upadle prsi. Nosil je širok klofut, povezjen globoko na oči, izpod katerega so mu uha jali skuštrani, umazanorjavi lasje. Bil je obog in beden, zasmehovan in ponižan. Za možičkom nisem nikoli kričala »ta kratek«. Pa ne zato, ker bi bila bolj pridna kot drugi otroci. Niti malo ne. Naradila bi kakršnokoli neumnost, samo da bi si pridobila zaupanje velikih, toda sama sem bila majhna in sem občutila, kako je to hudo.

Vedno se je v mraku prikazal na naši ulici. Takrat smo bili vsi zbrani, najbolj razposajeni in neugnani. Brž ko smo ga zagledali od daleč, smo mu že drveli naproti kot najboljši prijatelji. Potem smo mu sledili skozi vso ulico in kričali »ta kratek, ta kratek!«
 Se danes včasih premišlujem, zakaj je vedno tako mirno prenašal vsa ponižanja, ko bi lahko šel po katerikoli drugi poti. Verjetno le ni imel nobene izbire, kajti povsod so kričali za njim, tako kot mi.

Nekoč se je zgodilo nekaj nezasišanega. Ko so otroci spet vpili za njim »ta kratek, ta kratek«, je možiček odložil vrečo in se zbral. Takrat se mi je zdelo, da je zrasel do neba. Obrnil se je in stekel za nami. Dohitel je mene in me z vso silo udaril po licu, da sem padla brez besed na cesto. Bridko sem jokala, ker me je klofuta zelo bolela, še bolj pa zato, ker te klofute nisem zaslužila.
 Po tistem večeru možiček ni več hodil po naši ulici. Tudi videla ga nisem nikoli več.

ŽELEZNA KURA

(Pripovedka iz Kanalske doline)

Pri Ukvah stoji gora, ki se imenuje Čeva. V tej gori so kopali v starodavnih časih zlato rudo. Našli so tam zares obilo zlata. To bogastvo pa je ljudi tako prevzelo, da so postali prevzetni in hudobni. Tedaj je živela v Ukvah revna vdova, katere edino premoženje je bila stara bajta in ena kravica.
 Nekoč so si izmislili prevzetni rudarji prav surovo šalo. Poslali so vdovo v bližnjo Volčjo vas, da jim prinese neko malenkost. Medtem, ko je bila od doma, so ji zaklali kravico, kožo pa nagatili s slamo in jo postavili k jaslim.

Ko se je vdova vrnila in opazila grdo delo rudarjev, jo je prevzel obup in mislila je samo še na maščevanje. Sla je v Naborjet v fužino in tam pustila skovati železno kuro. Ko je bila narejena, se je podala z njo v Čevo, vrgla ponarejeno kuro v rudnik in izrekla tole kletev: »Predno ta kura ne bo znesla jajca, naj se ne najde nobena zlata ruda več!«
 In res! Ta kletev se je izpolnila. Od tistega časa rudarji niso našli več nobenega zrnca zlata do današnjih dni. Rudarji so se trudili in kopali in kopali, ali vse je bilo zaman.

M. T.

UKVE V KANALSKI DOLINI, kjer so nekdanj, kot pripoveduje pravljica, kopali zlato rudo

Od Predela in Vršiča do Mosta na Soči

Iz Kanalske doline se cesta vzpenja od Rajbla na prelaz Predel (1156 m) od koder se strmo in v jugasto spušča v Soško dolino. Smo na Bovškem, ki ima izrazite značilnosti alpskega turističnega sveta. Na Predelu je italijansko-jugoslovanski obmejni prehod. Na jugoslovanski strani obratuje lepa planinska kočica. Zanimive so stare avstrijske trdnjave in spomenik, ki ga je postavil cesar Ferdinand padli avstrijski posadki za časa Napoleonovih vojn. Prva vasica na jugoslovanski strani je Strmec, kjer so Nemci pobili vse moške med drugo svetovno vojno. Ob Koritnici, pritoku Soče, naletiš na trdnjavo »Kluž«, ki je služila Avstrijcem v obrambi pred Napoleonovo vojsko.

Kmalu za tem prideš na križišče s cesto, ki vodi iz doline Trente. Ta dolina se pričinja na prevalu Vršič (1611 m), na razvodju Sav-

sto delavcev. Nad Trnovem, kjer že tradicionalno gojijo oleandre, ima popotnik očarujoč razgled na Krn, kjer so bile hude bitke v prvi svetovni vojni. Čim se dolina odpre, prideš v Kobarid, ki je važno prometno križišče. Po Staroselski dolini prideš v Nadiško dolino in v Breginjski kot. Kobarid, ki ga je pesnik Simon Gregorčič imenoval »planinski raj«, ima svojstvene lepote po slogu zgradb in po cvetju, ki krasi prijeten kraj. Na glavnem trgu stojita spomenika pesniku S. Gregorčiču in skladatelju Hrabroslavu Volariču. Na Antonovem gričku pa je italijanska grobnica iz prve svetovne vojne. Letos so dogradili nov »Hotel Zvezda«, ki nudi turistom prijeten oddih. Važni gospodarski objekti so tovarna igel, obrat »Angora«, velika in moderno opremljena mlekarna podjetja »Planika«, o'brat tovarne pčistištva »Krn«, ribo-

mo svoje potovanje navzdol po Soški dolini. Kaj kmalu opazimo, da se Soča razširi v umetno jezero doblarske hidroelektrarne. Na južnem koncu jezera, tam kjer se Idrija izliva v Sočo, pridemo do prijetnega turističnega kraja Most na Soči, kjer so odkrili važne arheološke izkopanine še iz življenja starih Kelto. Na Mostu se združita dolini Idrije in Bače s Soško dolino. Most na Soči je torej tudi važno križišče z železniško progo Nova Gorica - Jesenice - Ljubljana, na katero gravitira vse Zgoranje Posočje.

Iz Borjane

V Borjani so pred kratkim odkrili spomenik dvajsetim padlim borcem v Narodno osvobodilni vojski. Poleg sorodnikov padlih borcev in velikega števila prebivalcev iz Breginjskega kota so se svečanosti udeležili tudi narodni heroj Ivan Likar Sočan ter predstavniki političnih in družbenih organizacij občine Tolmin.

Franc Kuščer je otvoril svečanost v imenu krajevne organizacije Zdrženja Zveze Borcev. Sledilo je odkritje spomenika in polaganje številnih vencev. Moški pevski zbor iz Tolmina je zapel žalostinko in več borbenih pesmi, učenci iz Osnovne šole Borjana in Kobarid pa so predvajali več lepih recitacij.

Predstavniki Občinskega odbora Zdrženja Zveze Borcev tov. Jože Gruntar je imel ob priliki odkritja spomenika svečan govor. Poudaril je pomen Narodno osvobodilnega boja na skrajni zapadni meji Jugoslavije in velik krvni prispevek, ki ga je dalo prebivalstvo iz Breginjskega kota v težkih bojih za osvoboditev. Pohvalil je vaščane iz Borjane, ki so se mnogo prizadevali za postavitev spomenika svojim padlim sinovom: opravili so 1258 delovnih ur prostovoljnega dela in zbrali tudi precejšnja denarna sredstva, ki so za to bila potrebna.

Na vitkem spomeniku, ki simbolizira Triglav, so vklesani sledeči verzi:

»Čprav smo mrtvi,
še živimo,
v človeku novem
kot spomin gorimo«.

BORJANA - Spomenik padlim borcem v NOV

goinica in obrat »Matajur« s sedežem v Starem selu. V teh podjetjih je zaposlena skoraj vsa domača delovna sila. Iz Kobarida vodi odcep ceste na levi breg Soče, iz Idriškega pa na Livško sedlo, od koder se spušča v Sovodenjsko dolino.

Ako nadaljujemo pot po Soški dolini, pridemo do cestnega križišča pri »Peršetu«. Glavna cesta zavije proti Volčam in Novi Gorici. Druga cesta pa vodi preko Soškega mostu v Tolmin, ki je upravni, gospodarski in kulturni center Tolminske občine. Tolmin se je močno razširil zlasti po drugi svetovni vojni. Ima več pomembnih gospodarskih podjetij, ki so v stalnem razvoju in porastu. Gostinstvo in trgovina sta dobro organizirana. Okolica nudi turistom mnogo naravnih lepote. V Tolminu je poleg osemletke tudi učiteljske in gimnazija. Vredno si je ogledati tudi Tolminski muzej, saj je bila zgodovinska preteklost tega kraja zelo burna. Že v davnih časih je bil zgrajen na nekakšnem polotoku, ki ga oklepata Soča in Tolminka. Na zapadni strani dominira stožčasti grič »Kozlov rob«, vrh katerega še danes opaziš razvaline srednjeveškega grofovskega gradu. Tolminska občina je teritorialno precej obsežna; njena površina meri 939 kvadratnih kilometrov, na kateri živi približno 24.000 prebivalcev. Do druge svetovne vojne je imela pretežno kmetijski značaj. Sedaj pa je struktura prebivalstva močno spremenjena, ker se je večina prebivalstva zaposlila v industrijskih podjetjih, ki ustvarjajo največ narodnega dohodka.

Zapustimo Tolmin in nadaljuj-

KOBARID - V ozadju se mogočno dviguje Krn, katerega vrh se vidi iz cele Furlanske nižine

TOLMIN središče gornjega Posočja

ške in Soške doline. Na prevalu samem so tri udobne planinske kočice: Erjavčeva, Tičarjeva in Poštarska. Tukaj se nehote zamakneš v čudovite lepote gora Julijskih Alp. Na poti iz Vršiča proti Trenti opaziš spomenik velikemu alpinistu Dr. Juliusu Kugyju. Tam blizu je odcep ceste, ki vodi k izviru Soče. Kmalu dosepeš v tipično vasico Trenta, znana po drznih gorskih vodičih in lovcih. Ob vnožju prelaza je več hotelov in zanimiv Trentarski muzej.

Smo že v Soški dolini. Voda je tekom tisočletij izlivala ozko in globoko strugo, ki se vije med visokimi vrhovi proti Bovcu, ki je turistični center Gornjega Posočja. Prikupno alpsko mesto je to. Poleg hotela »Golobar« in hotela »Kanin« je turistom na razpolago lep in moderno urejen »Alp hotel«. Bovec ima tudi več zimskih smučišč. Mestece leži sredi kotline, ki jo obdajajo mogočni vrhovi Polovnik, Svinjak, Rombon, Kanin in Stol. Po zadnji svetovni vojni so zrgadili v Bovcu nekaj važnih industrijskih objektov. Podjetje »CIB« izdeluje strojne kleklarske čipke, razno posteljno perilo in otroške žabice. Podjetje »Kovina« proizvaja razne kovinske predmete, obrat »Tovarne Krn« pa razno lesno opremo. Iz Bovca je dobro urejen avtobusni promet v vse smeri. Ob cesti Bovec - Kobarid, pred vasjo Žaga, vre izpod Kanina prekrasen slap »Boka«. Sredi vasi Žaga stoji tik ob cesti spomenik padlim borcem v Narodno osvobodilni vojni. Učaja, ki priteka iz Rezijanskih hribov, se izliva pod vasjo v Sočo. Na Srpenici se je močno razvilo podjetje »Kreda«, ki zaposluje okrog

AVTOPREVOZ TOLMIN - IDRIJA

SEDEŽ: TOLMIN

GOSTINSKO PODJETJE

»HOTEL ZVEZDA«

KOBARID

TOVARNA PLETENIN

»Angora«

OBRAT KOBARID

IZDELUJEMO
MOSKE VRHNE
PLETENINE

Podjetje za proizvodnjo drobne industrijske opreme in kovinske galanterije

MOST NA SOČI

Klavnica Tolmin
TOLMIN

PODJETJE »KREDA« SRPENICA SLOVENIJA

PROIZVAJAMO:

MLETO GORSKO KREDO - STEKLARSKÉ KITE - BRUSNE KITE, MAZAVO MILO - DODATKE CEMENTU - POLITURE IN RAZNA ČISTILA

KOVINSKO INDUSTRIJSKO PODJETJE

»TRENTA«

B O V E C

Natale e Anno Nuovo

Inesorabilmente, uno dopo l'altro, gli anni passano e vanno accumulandosi; è sempre stato così, e così sempre sarà.

Ora è la volta del 1963 a soccombere e trapassare.

Ma cosa ci ha regalato l'anno che sta per lasciarci? Cose liete e meravigliose — tra cui il superbo volo intorno alla terra, durato giorni e giorni tra lo stupore dell'intera umanità, della prima donna cosmonauta: la giovane sovietica Valentina Tereskova — ma anche, purtroppo, cose dolorose, tragiche, terribili, orrende: più impressionanti e apocalittiche quelle di Skopje, una delle più belle città jugoslave distrutta da scosse telluriche in pochi minuti, e del Vajont le cui acque, imprigionate in un lago artificiale e trattate dalla diga più alta del mondo, fatte rimbalzare e fuoriuscire dal tonfo di un grosso lembo di pietrame furiosamente precipitato dal Monte Toc in piena notte, hanno seminato desolazione e morte cancellando dalla carta geografica centri fiorenti e pieni di vita tra cui Longarone.

E, ancora, quante le tragedie in mare, nell'aria, nelle viscere della terra (miniere degli Stati Uniti d'America, della Germania, del Giappone e in altri paesi ancora) e sui binari delle ferrovie! E quanti i cicloni devastatori e mietitori di vite umane (Haiti, Cuba, Filippine, Indonesia) e quanti i nubifragi che non hanno risparmiato nemmeno la Slavia Friulana e la val Resia; e quante ancora le sciagure della strada, più minute ma non meno dolorose, cocenti e impressionanti.

Nel 1963 è scomparso anche Giovanni XXIII: nato contadino, è stato un grande Papa, un vero padre dal cuore grande così per l'intera umanità di ogni pensiero e di ogni colore. Gli è succeduto Paolo VI che ha riaperto il Concilio Ecumenico voluto dal suo predecessore. Altri paesi nel mondo (Africa e Asia) si sono emancipati rendendosi indipendenti dopo essersi liberati dal duro giogo imperialista. La Repubblica Federativa Jugoslava ha compiuto ulteriori notevoli progressi trasformandosi in Repubblica Socialista. Il Presidente Josip Broz Tito ha visitato fra l'altro il Brasile, il Cile, la Bolivia e il Messico. I suoi contatti con i rappresentanti di questi Paesi hanno contribuito in misura notevole all'approfondimento dei vicendevoli rapporti amichevoli. In seguito ha pronunciato un significativo discorso durante una seduta dell'Organizzazione delle Nazioni Unite, sostenendo la necessità di legalizzare i principi della pacifica coesistenza fra i popoli al fine di conservare la pace nel mondo. In questa occasione ha avuto un amichevole incontro anche col Presidente degli Stati Uniti d'America John Kennedy. I due statisti si sono scambiati le idee sull'attuale situazione internazionale e sui problemi relativi ai rapporti tra la Jugoslavia e gli Stati Uniti. In Italia, dopo la caduta del Governo Fanfani e l'interregno del Governo monocoloro democristiano di Leone, l'on. Moro ha costituito una compagine ministeriale di centro-sinistra con la partecipazione, stavolta diretta, del Partito Socialista Italiano.

Nel 1963, e precisamente il 22 novembre un altro impreveduto tragico avvenimento ha dolorosamente sbalordito e inorridito l'umanità: l'assassinio del Presidente degli Stati Uniti d'America John Kennedy appena quarantaseienne, assassinio avvenuto a Dallas nel Texas. Gli è succeduto nella carica il Vice Presidente Lyndon Johnson.

Molto importante ai fini della pace che è il bene supremo della umanità, è stato nel 1963 il raggiunto accordo a Mosca, tra l'Unione Sovietica, gli Stati Uniti d'America e l'Inghilterra, per la moratoria atomica circa gli esperimenti nucleari (eccettuati per il momento quelli sotterranei), accordo sottoscritto da oltre cento Stati. In più tra l'Unione Sovietica e gli Stati Uniti d'America è stata istituita una linea telescrivente diretta al fine di porre in ogni evenienza immediatamente a contatto i capi dei governi dei due più forti Paesi del mondo onde evitare una guerra per errore.

L'anno 1963 ha pure visto compiere un ulteriore passo in avanti nei riguardi della realizzazione della Regione Friuli - Venezia Giulia a Statuto Speciale il cui articolo 3 conferma e precisa la bontà dei diritti di parità di « trattamento a tutti i cittadini qualunque sia il gruppo linguistico al quale appartengono, con la salvaguardia delle rispettive caratteristiche etniche e linguistiche ». Ebbene, il progetto di legge per l'elezione del Parlamento regionale è già stato approvato dalla Camera e tra qualche mese è sperabile lo sia pure senza riserve da parte del Senato; e in tal caso è da ritenere che entro il prossimo mese di aprile o tutt'al più in maggio, si possano indire le elezioni, e una volta effettuate queste la Regione diventerà finalmente operante in tutti i suoi organi: legislativi ed esecutivi. E l'avvenimento è particolarmente atteso dalle popolazioni della Slavia Friulana e della Val Resia che, tra le prime a battersi con slancio e decisione a favore dell'autonomia regionale, attendono e confidano dal suo funzionamento le necessarie premure ed i necessari aiuti per dare inizio a quella rinascita economica e sociale che sola le può trarre dalle serie e preoccupanti situazioni di ogni genere in cui oggi, purtroppo, esse versano.

Questo il telegrafico panorama - rendiconto dell'anno morente. Ed ora « Matajur » — che sta entrando ad ali spiegate, ognor sorretto e illuminato da quella grande luce che promana dall'ineffabile fede materna cui si è sempre richiamato e nutrito, nel suo terzo lustro di vita e di battaglie sostenute in difesa delle genti di parlata slovena della provincia di Udine — promette di migliorarsi sempre di più nella sua veste tipografica e di rendersi più documentato, interessante e utile nella sostanza informativa, illustrativa ed educativa.

Soprattutto augura a tutti, vicini e lontani: fratelli emigranti, lettori, amici e sostenitori — e, lo si permetta, anche a quanti non gli vogliono ancora bene e ritengono vano e forse anacronistico questo continuare a battersi — il più lieto NATALE ed un NUOVO ANNO ricco di soddisfazioni di ogni genere.

Uesele božične praznike
in uspeha polno novo leto 1964

ŽELIJO

iz prve strani

Sence in sonce v letu 1963

male drobne stvari ne morejo vse skupaj napraviti ene velike, take, ki bi kaj zalegla. Vse te male dobre stvari so navadna »flikarija«, ne pa nova velika in poštena zgradba. Ostanajo krparija tudi če jim dodamo vsa tista pogozdovanja, vse tiste metre jezov in nasipov okoli naših hudournikov, pa še denar za štale v hribih, ki so jih dajali. Vse te stvari ne zaležejo in ne bodo zalegle, pa čeglih jih bodo dajali do sodnega dne, ker so kakor kaplje rose poleti, ki se hitro posuše, ker je strašna kuhalca.

Zaradi vseh teh majhnih »flikarij«, zaradi tega, ker se ni skušalo reševati pri koreninaj, se je tudi zgodilo, da so deset-tisoči odšli v emigracijo. Pri vseh asfaltiranih cestah doma in pri vseh tistih pogozdovanjih in malih jezovih, ki so jih letos napravili, bi doma umrli od lakote.

In zato tudi 28. in 29. aprila tisoči teh emigrantov niso hoteli priti na volitve, ker so vedeli, da se tistim kandidatom, ki so jih postavljali po naših krajih vladni agitatorji, ne splača dati glasu. Zato je bila udeležba na volitvah samo okoli 55% in ako dodamo še tiste glasove, ki so jih izbrale manjšinske stranke, so bili pravzaprav izvoljeni poslanci z glasovi manjšine in zato izvoljeni senatorji in poslanci ne predstavljajo našega ljudstva. Ali je čudno torej, da takšni parlamentarci v videmski pokrajini nastopajo proti osnovnim življenjskim pravicam večine našega ljudstva, ki ni oddala glasu zanje ter raje ni prišla na volitve iz Švice in Nemčije, pa čeravno so bili vsi vlaki zastoj?

V širokih in resničnih reportažah smo prikazali našim bralcem stare resnice o tem, kako razpada naša dežela tam na zahodu okoli Porčinja, kako je vsak dan bolj puho in obupno v vaseh od Podbovesca do Črnega vrha, kaj bi se moralo napraviti v Nadiških dolinah, da bi jih rešili, da so vasi po Idrijski dolini kakor prazni panji, iz katerih so zletele buče, da so vasi pod Kolovratom takšne, kakor bi se nanje usul strahoten usad in odplaval vse mlade in zdrave ljudi.

Tako velika je ta strašna tragedija, ki jo je brezbriznost in površna improvizacija politikov vtisnila naši deželi, da se nam še hude poletne ure in povodnji, ki so pustošile zemljo okoli Kozice v Nadiških dolinah in po rodovitnih poljih in gričih okoli Maline, Grmovšče in drugih hudournikov, niso zdele tako strašne, kakor so v resnici bile, ker pač v deželi iz katere vse živo, vse tisto, kar lahko beži, odhaja, ne more biti nič strašnejšega.

V tej brezupni situaciji, ki so nas v njej pustili naši administratorji in samozvani voditelji iz Vidma, so bili še edini svetli žarki, da nismo popolnoma obupali nad brezdušnim upravnim in političnim aparatom, ob dnevih velike preizkušnje za človeško solidarnost, ki smo jih skupno doživeli v žrtvovanju in dobrotelosti glede Skopja in Vaionta. Če so se ljudje iz omejenih krajev postavili nad vse predsodke zgodovinskih hujskarij, potem lahko še vedno upamo, da bo prodrla, počasi sicer ali zagotovo misel o nujni enakopravnosti Furlanski Sloveniji in njenim prebivalcem.

Čutimo, da bomo v novem letu 1964 napravili korak, čeravno bo morda samo eden, na poti do naših narodnih gospodarskih in socialnih pravic.

Soško Gozdno Gospodarstvo - Tolmin

BRUNOV DREVORED, 11 - TELEFON 54 IN 55 - L.R. SLOVENIJA

TOLMIN

KOLEKTIV SOSKEGA GOZDARSKEGA GOSPODARSTVA
Z GOZDNIMI OBRATI V AJDOVŠČINI, IDRJI IN
TOLMINU TER Z OBRATOM ZA GOZDNE NAPRAVE
IN Z OBRATOM ZA GOZDNO MEHANIZACIJO

Gradbeno remontno podjetje

BOVEC

SPREJEMA NAROČILA ZA VSA
NOVA STAVBENA DELA IN
RAZNA POPRAVILA

OSTERIJA IN MESARIJA

»Par Štaku«

VISKORSA

NADIŽA

Poslovna enota trgovskega
podjetja »TOLMINKA«

KOBARID

PRIZNANO
MEDNARODNO
AVTOPREVOZNIŠKO
PODJETJE

LA GORIZIANA

GORICA - VIA D. d'Aosta N. 180 - Tel 28-45, 54-00

PREVZEMAMO PREVOZ VSAKOVRSNEGA BLAGA
Posebni pogoji za prevoz blaga v Jugoslavijo

BANCA AGRICOLA - KMEČKA BANKA

TELEFONO 22 06

GORIZIA
VIA MORELLI 16

Gostinsko podjetje

»SOČA«

MOST NA SOČI

IZBRANA JEDAČA IN PIJAČA
GLAVNI OBRAT JE V REKON-
STRUKCIJI IN BO ZAČEL
OBRATOVATI S 1. JUNIJEM
TOPLO SE PRIPOROČAMO
DOMAČIM IN TUJIM GOSTOM

PODJETJE ZA NAKUP
IN PREDELAVO MLEKA

Planika

TOLMIN
Sedež Kobarid

ČIB Bovec

INDUSTRIJSKO PODJETJE ČIPK
IN POSTELJNE KONFEKCIJE

ALP HOTEL
BOVEC - Telef. 51

BANCA DI CREDITO DI TRIESTE

S. P. A.
CAPITALE LIRE 600.000.000 - VERSATE LIRE 180.000.000

TRIESTE - Via Fabio Filzi n. 10
Tel. n. 38-101, 38-045 Telegrammi: BANKRED

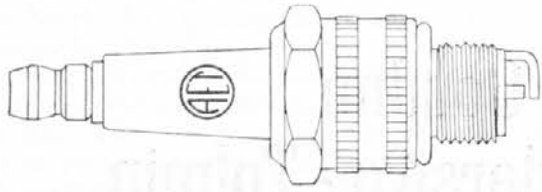
BC KB

TRŽAŠKA KREDITNA BANCA

D. D.
GLAVNICA LIR 600.000.000 - VPLACANIH LIR 180.000.000

TRST - Ulica Fabio Filzi št. 10
Tel. št. 38-101, 38-045 Brzojavni naslov: BANKRED

AVTOELEKTRO

IZDELUJEMO: VZIGALNE SVEČKE
OGREVALNE SVEČKE
PREDUPORI
KONTROLNI GRELCI
TERMOSTATI
TEHNIČNA KERAMIKA
SINTER KORUND

Tovarna igel TIK

KOBARID

IZDELUJE VSEH VRST ROČNIH IGELE IN IGELE ZA SIVALNE STROJE
IGLE ZA OBRT IN TEKSTILNO INDUSTRIJO
INJEKCIJSKE IGLE IN DRUGO KOVINSKO GALATNERIJO

„Da Oskar“

DOLENJI BARNAS
VERNASSO

TRGOVSKO
PODJETJE

Tolminka
TOLMIN

s poslovnimi enotami:

- » BISTRA « - MOST NA SOČI
- » JADRANKA « - TOLMIN
- » NADIŽA « - KOBARID
- » TURIST « - BOVEC

FALEGNAMERIE

Enrico Visentini

TELEFONO 81283

TRICESIMO
VIA XI FEBBRAIO, 23

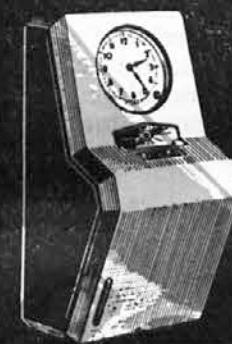
Elektro - Gorica

ENOTA TOLMIN

si prizadeva, da je vse električno omrežje na področju enote brezhibno.

ENOTA TOLMIN nudi vse uslužnostne storitve. Servis opravlja vsa dela strokovno, po zadovoljivi ceni in v popolno zadovoljstvo naročnikov.

vaš čas pridobi vso svojo vrednost!

industria orologerie speciali e apparecchi elettromeccanici

solar udine

UDINE
Via Chiusaforte, 4
Tel. 54561 2-3

L. TEOLODI

ELEKTROINŠTALATER - ELETTOINSTALLATORE

UDINE - TEL. 53-263

TOVARNA
VOLNENIH IZDELKOV

„BAČA“

PODBRDO

IZDELUJE ČESANE VOLNE NE TKANINE
»RANGARN« ZA ŽENSKÉ IN MOŠKE OBLEKE

POSOČJE

GRADBENO PODJETJE

BRUNOV DREVORED ST. 11
TELEFON: TOLMIN ST.28

TOLMIN

OSTERIJA

„PAR BERUOLICU“

TIPANA

HOTEL

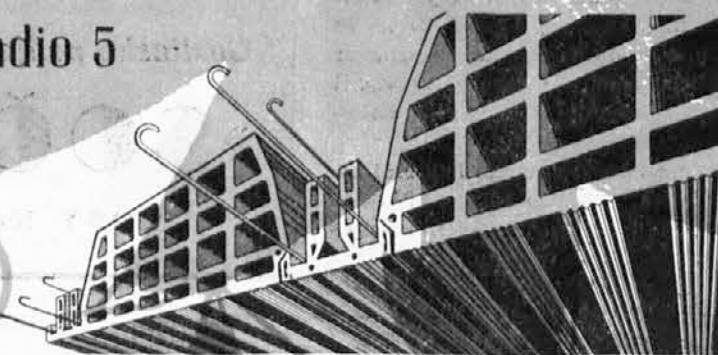

TOLMIN

FORNACI BERICHE

Palladio 5

SOLAI IN
LATERIZIO
VICENZA

Rapresentante:
Rag. M. MIROLO - UDINE - VIALE TRIESTE, 90
TELEF. 57947

„PAR RAFAELU“

GOSTILNA IN BUTIGA

UTANA

Gostinsko Podjetje Bovec

Z OBRATI V BOVCU, TARENTI,
SOČI in LOGU POD MANGRTOM

HOTEL »PLANINSKI OREL« V TARENTI